8694

III

Bibl. Jag.

1.
8694

1

[Sydir Twerdochlib]

Pogląd

na nowszą poezyę ukraińską.

Nowa, odrodzona poezya ukraińska wyrosła i karmiła się przeważnie ostatkiem tradycyj bujnego, ~~kozackiego~~ okresu ~~ukraińskiej~~ historyi Ukrainy, zwanego Kozaczyzną. Umiłowanie i płacz po tej przeszłości, która wydawała się tak piękną, a już nigdy nie wróci, staje się głównym, najsilniejszym motywem tej romantycznej ukraińskiej poezyi, wyrosłej na ruinach minionego życia. Jako najważniejszych jej reprezentantów należy tu wymienić <u>Ambrożego Metlińskiego</u> na zakordonowej Ukrainie i <u>Markiana Szaszkiewicza</u> w Galicyi. Prócz tego pisze w tym czasie cały zastęp drugorzędnych poetów. Łączy ich wszystkich wspólna zależność od poezyi ludowej i wiele innych pokrewieństw.

Ta romantyczna poezya ukr. nie wydała wielkich koncepcyj z tragedyi hist. życia Ukrainy, a to z powodu jednostronnego oświetlenia faktów hist. przez rosyjskich uczonych, którzy stronniczą krytyką ze stanowiska państwowości rosyjskiej — stłumili entuzyazm do przeszłości i zwrócili intellekt społeczeństwa do kwestyj współczesnego życia na poziomie wyłącznie jednej warstwy t. j. ludu. Wyrazem tego zwrotu jest pierwszy zbiór poezyj Tarasa Szewczenki (w r. 1840.) Szewczenko ~~zwraca~~ pchnął poezyę na nowe tory, wyjawiając w swych, pełnych uczucia i patosu, utworach duszę współczesną ludu ukraińskiego, jego wielkie cierpienie pod jarzmem t. zw. „kripactwa." Po Szewczence, po r. 1860, występuje P. Kulisz, wnosząc nowy, czysto kulturalny element w poezyę, zmienia on jej kierunek, dotychczas prawie wyłącznie ludowy, na kierunek bardziej wszechludzki, przyswa~~jając~~iwszy jej formy i pierwiastki poezyi zachodnio-europejskiej. Zresztą brak w tym czasie w ukr. poezyi talentów oryginalnych. Najwyżej jeszcze wzniosł się po Szewcence i Kuliszu J. Ru-

daińskij, szczery liryk, autor świetnych grotesek i tłómacz. Równocześnie zjawia się na Bukowinie J. Fed'kowycz, pierwszy piewca Huculszczyzny. Talent ogromny, szkoda tylko, że nie wyszkolony. Ulegając smakowi ówczesnego zacofanego (społeczeństwa, które) po tej stronie kordonu chciało mieć „swego Szewczenkę", (popadł Fed'kowycz) na dobitek (w naśladownictwo Szewczenki i wskutek tego w znacznej części (talent jego) poszedł na marne.

W latach 1880-ych zaczynają nurtować w poezyi ukraińskiej nowe prądy. Najpierw jest ona prawie wyłącznie społecznikowska, przeważają w niej nawoływania do działalności obywatelskiej i programy tejże działalności. ~~Powoli~~ jednak ~~przechodzi poezya od tego reformatorskiego kierunku~~. Przedstawicielami tego kierunku utylitarystyczno-społecznego są B. Hrinczenko, M. Staryckij i męczennik za ideę wolności P. Hrabowskij, także liryk i tłómacz.

Od reformatorskiego kierunku przechodzi poezya ukraińska powoli w okres najnowszy, spokojniejszy, czysto artystyczny.

W Galicyi rozpoczyna się od r. 1876 niezmiernie płodna i wszechstronna działalność literacka i naukowa Iwana Franki. # Twórczość poetycką zaczyna od motywów społeczno-filozoficznych, dosięga wyżyn artyzmu w liryce miłosnej, potem w jego psychice bierze górę liryka przeważnie osobista z filozoficznym odcieniem. W r. 1905 przynosi on narodowi ukraińskiemu wspaniały dar w postaci swego poematu p. t. „Mojżesz".

W drugiej połowie 90-ych lat zjawiają się indywidualności poetyckie czem raz obficiej: Osyp Makowej, odznaczający się ~~wielką~~ starannością formy, rzadko liryk bezpośredni, czasem satyryk, w całej swej twórczości sceptyk. Dalej wymienić należy egzotycznego poetę A. Krymskiego wirtuoza formy M. Woronoho, tłómacza europejskiej poezyi W. Szczurata, ~~W. Sa~~ M. Czerniawskiego i ~~M.~~ W. Samijlenka.

Najbardziej jednak wyrazistą fizyognomię z nich wszystkich posiada Łesia Ukrainka. W krótkim czasie zdołała ona zabłysnąć na horyzoncie poezyi ukraińskiej, jako wspaniała gwiazda. Cechują ją szlachetność

formy, dar głębokiego wniknięcia i rymowania obcej psychiki i obcych kultur, przytem wielki polot myśli poetyckiej, równowaga i dojrzałość.

Ogniwem pomiędzy starszą generacyą t.j. szkołą Franki, a młodą, coraz jaskrawiej indywidualizującą twórczość, jest Bohdan Łepkij. Z jego owianych cichym smutkiem poezyj, jakgdyby snop słonecznych promieni bije dobroć i serdeczne współczucie dla wszelkiego cierpienia. Ten serdeczny ton jego pieśni przechodzi czasami w prawdziwą słodycz. Rzadko ~~jednak~~ słyszy się z ust jego śpiew pogodny, ~~wesoły~~. Łepkij to śpiewak melancholii szarugi jesiennej i ~~pałącego~~ bezlitości słonecznego ~~gorąca~~ skwaru, palącego po ścierniskach czołgające się ludzkie istnienia. Jak jasnowidz, umie on nieraz ogarnąć całą boleść wszechbytu~~nia~~. Wspomnieć należy przedwcześnie zgasłego O. Kozłowskiego, ~~którego~~ kiedy głębokie jego uczucie szukało dopiero formy dla siebie. Z młodych jest Petro Karmanśkij ~~jest~~ najmniej „ukraiński.” Ból wszechludzki krwawi jego

duszę. Gdy ~~sztuka~~ usiłuje rozwiązać trudne problematy, w pessymizmie swym dochodzi niemal do mizantropii. +

+ Wasyl Paczowskij rozpoczął liryką erotyczną. Z trubadura nowoczesnego staje się później poetą narodowym. Jego „Son ukraińskoi noczi" jest ~~to~~ próbą pogłębienia i uświadomienia duszy narodowej. Rehabilitacya wielkich indywidualności z historyi Ukrainy jest w znacznej części jego zasługą. Obecnie zwrócił się ~~Paczowskij~~ on w dziedzinę dramatu historycznego o impressyjnym charakterze. +

+ Obok trzech wyżej wymienionych, grupują się w t. zw. „Młodej Muzie" ~~jeszcze~~ i młodsi poeci: O. Łuckij, S. Czarneckij, S. Twerdochlib.

Na Ukrainie rosyjskiej w poezyi ostatnich ~~latach~~ zabłysnęli najpotężniej ~~przedewszystkiem dwaj poeci~~: Mykoła Filańskij i Ołeksander Oleś, razem wyrażający ~~całą~~ dwie strony psyche narodu ukraińskiego w Rosyi. Filańskij ~~Pierwszy z~~ nich tworzy wśród obcych, w cichości i w zupełnem odosobnieniu. Uroczysty nastrój jego ~~poez~~ liryki,

język specyficznie zabarwiony, pewnego rodzaju religijność uczucia, głębia symbolizującej myśli, oto ~~są~~ znamiona, które czynią Filańskiego poetą wielkim i wzniosłym. Ta prosągowa postać jest wyrazicielem społeczeństwa skamieniałego w smutku za utraconą świetną przeszłością i w rezygnacyi wobec powstających nowych form życia narodu.

Pierwcą tego nowego życia jest Oleś, talent świeży, bogaty, energiczny. Jego poezye na nutę społeczną nie są banalne, lecz pełne prawdziwego rewolucyjnego zapału. Odczuwając przyrodę ukraińską każdym nerwem, często czyni ją Oleś tłem dla swoich bujnych, śpiewnych, mądrych liryków.

Czas kończyć!

W ostatnim roku wystąpiło kilka obiecujących talentów. Z roku na rok poezya ukraińska wzrasta; zjawia ~~się~~ się coraz więcej nowych ludzi, hołdujących twórczości szczerej i świętej, wierzących w jej wielkie kulturalne i dziejowe posłannictwo i przyszłość.